

УДК 023.5:027.7

Ірина Макєва,
 провідний методист Наукової бібліотеки
 Дніпропетровського національного
 університету ім. О. Гончара

Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України: історія та сучасний стан

У статті висвітлюються основні завдання функціонування структури підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України, яка являє собою комплексну систему додаткової освіти, що дає бібліотекарям змогу оперативної адаптуватися до соціальних та виробничих змін, одержувати нові знання та розширювати наявні.

Ключові слова: кадри бібліотеки, бібліотека вищої школи, система підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми. У сучасних умовах діяльність бібліотеки вищого навчального закладу має яскраво виражений когнітивний характер. Сукупність впливу таких чинників, як зміна освітньої парадигми, посилення самоосвітнього компонента навчального процесу ВНЗ, зростання значення інформаційної культури особистості як необхідної умови життєдіяльності в інформаційному суспільстві визначають зміну ролі й статусу бібліотеки освітнього закладу. З елемента інформаційної інфраструктури вона перетворюється на безпосереднього суб'єкта освіти, який не тільки забезпечує інформаційну підтримку всіх напрямів діяльності вищого навчального закладу, а й безпосередньо бере участь в освітньому процесі, взаємодіючи як з основними освітніми структурами ВНЗ (факультетами, кафедрами), так і з користувачами бібліотеки на основі партнерства.

Але, щоб здійснювати науково-інформаційну діяльність, фахівцям бібліотек ВНЗ у сучасних умовах необхідно мати професійні й комунікативні навички, знання з управління, маркетингу в галузі інформаційних систем та вміти отримувати інформацію з глобальних мереж, володіти іноземними мовами тощо. Набути такі знання неможливо як без кардинальних змін у підготовці у ВНЗ, так і без безперервної професійної освіти працівників бібліотек ВНЗ.

У зв'язку із цим гостро постає проблема формування системи підвищення кваліфікації (СПК) у сучасній соціально-комунікативній ситуації. І хоча роль власне навчальних закладів залишається надзвичайно важливою, вони все більше поділяють сферу впливу з багатьма установами СПК. Остання повинна надати людині можливість будувати власний, прийнятний саме для неї, план пролонгованого навчання, що буде засобом соціального захисту, гарантією прав особистості на самореалізацію.

Наявність проблемної ситуації у сфері підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів ВНЗ й визначає *актуальність* пропонованої статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автором проаналізовані праці українських бібліотекознавців, бібліографознавців, які плідно працюють у цій багатоаспектній проблематиці: В. Загуменної, В. Ільганаєвої, С. Кулешова, Н. Кушнарєнко, В. Пашкової, В. Скар, М. Слободяника, Л. Філіпової, І. Шевченко, А. Чачко та ін.

Праці сучасних істориків бібліотечної справи (Н. Березюк, Л. Дубровіної, С. Зворського, М. Зніщенка, Т. Ківшар, Г. Ковальчук, Н. Солонської, Н. Стрішенець) сприяли орієнтації щодо еволюції поглядів на призначення та функції бібліотекарів минулого; вони розглянуті на основі принципу історизму.

Для порівняльного аналізу існуючих підходів і даних корисними виявилися праці російських бібліотекознавців: Г. Алтухової, А. Ванєєва, М. Дворкіної, А. Земськова, А. Каптерева, В. Леонова, Ю. Мелентєвої, А. Соколова, Ю. Столярова, І. Суислової.

Формулювання мети статті — аналіз сучасного стану функціонування системи підвищення кваліфікації бібліотечних співробітників бібліотек ВНЗ України. Для досягнення цього необхідно розв'язати такі завдання:

- вивчити історичні аспекти розвитку й сучасного стану науки та практики підвищення кваліфікації в Україні, включаючи аналіз існуючих структур;
- виявити завдання і функції різних ланок СПК й освітніх установ у бібліотечній справі;
- узагальнити досвід роботи наукових бібліотек вищої школи, розглянути функціонування внутрішньобібліотечної СПК як основної форми, що сприяє досягненню високого рівня професійної підготовки фахівців.

Вклад основного матеріалу дослідження. Формування СПК в Україні відносять до початку 20-х рр. ХХ ст. Саме в той період було вироблено основні принципи її побудови. Перша дискусія відбулася на сторінках журналу "Красный библиотечарь" (1924) [18].

Тоді ж були видані "Програмні матеріали для підготовки й підвищення кваліфікації ліквідаторів неграмотності, бібліотекарів і клубних працівників" [11]. Їх можна визнати першим положенням про систему підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів, де було визначено основні завдання системи, терміни, форми підвищення кваліфікації. Цим документом було підтверджено й узаконено деякі з раніше вироблених організаційних правил побудови системи: обов'язковість, плановість, безперервність, масовість.

У наступні роки були здійснені спроби усунути наявні недоліки, чіткіше окреслити призначення окремих форм підвищення кваліфікації, відмежувати їх від форм підготовки кадрів [10]. І все-таки вдосконалення професійного рівня бібліотечних кадрів у цей період залишалося епізодичним,

що констатували в пресі видатні бібліотечні діячі. Наприклад, Ф. Доблер писала: "Головна вада всіх цих починань з перепідготовки в їх несистематичності, випадковості. Значна кількість бібліотекарів ніде не підвищує своєї кваліфікації й навіть 2-тижневих курсів не проходить, по 5 і більше років не освіжає своїх знань, не одержує нової зарядки для своєї роботи" [10, с. 21].

Аналіз історії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), яка за цей час неодноразово змінювала свої назви і статус, показує, що питання підвищення фахового рівня бібліотечних працівників були актуальними упродовж усіх років існування установи. Докорінні зміни в її роботі відбулись у липні 1922 р., коли бібліотеку було визнано центром бібліотечної справи всієї Київської губернії. Для реалізації поставлених завдань було створено методичне бюро, бібліографічний відділ, музей бібліографознавства, впроваджено бібліотечні практикуми та семінари для підготовки бібліотекарів, започатковано роботу з організації фахової самоосвіти [12; 16].

"Ще у 1923 р. керівництво Бібліотеки запровадило підготовку свого середнього бібліотечного персоналу шляхом створення відповідних курсів. Предметами вивчення були інвентаризація, карткографія, індексація, складання каталогів, топографія і розстановка, предметний каталог, читальна статистика, абонемент, бібліографія та ін. 50% навчального часу займала практична робота" [26, с. 578].

Улітку 1924 р. у Київському бібліотечному об'єднанні організується секція академічних бібліотек. Члени секції прагнули підвищувати кваліфікацію, і в жовтні того ж року відкрився гурток для роботи над бібліографічною класифікацією. Відвідували заняття майже 20 осіб, однак бажаних навчатися було набагато більше. Бюро секції на початку 1925 р. розробило план курсів, щоб дати змогу персоналу київських академічних бібліотек підвести базу під професійне навчання [17].

У 30—40 рр. XX ст. заходи щодо підвищення кваліфікації бібліотечних працівників ще не склалися в систему, однак гостра необхідність у цьому відчувалася, у тому числі й серед бібліотек ВНЗ. Це можна спостерігати, аналізуючи публікації В. Артисевич [2—3]. Так, у бібліотеці Саратовського державного університету ще 1934 р. розпочалось професійне навчання співробітників. Для них було організовано гуртки з вивчення іноземних мов, бібліографічний, а також політгуртки. У 1936 р. уже було організовано перші дворічні курси підвищення кваліфікації. Лекції з дисциплін бібліотекознавчого циклу читали такі відомі бібліотекознавці, як З. Амбарцумян, Ю. Григор'єв, В. Добровольська, М. Здобнов, С. Шамурін; у 1950—1960 рр. — В. Гнучева, М. Рудоміно.

У 1948—1963 рр. учнівство стало найефективнішою формою підготовки бібліотекарів середньої кваліфікації, чому сприяв тісний зв'язок теоретичного навчання з практикою, яка проводилась безпосередньо у відділах бібліотеки. Навчальний план передбачав 30 годин на тиждень виробничої роботи й 18 академічних годин теоретичних занять для вивчення бібліотечних предметів в обсязі програми бібліотечного технікуму. Учні розподілялися за відділами і під керівництвом наставників з найкваліфікованіших бібліотечних працівників освоювали виробничі процеси. Учні першого набору склали одночасно іспити на курсах і державні іспити в бібліотечному технікумі, одержували диплом про середню бібліотечну освіту й посвідчення про закінчення бібліотечного учнівства [23].

У 60-ті рр. XX ст. у мережі бібліотек ВНЗ почала створюватись система підвищення кваліфікації: заходи набували систематичного характеру, формувалася організаційна струк-

тура, застосовувався диференційований підхід у навчанні кадрів. Безпосередньо впливала на її організацію система методичного керівництва бібліотеками вищої школи, яка формувалася на той час.

У 70-ті рр. XX ст. визначилися системні риси, основні форми підвищення кваліфікації, які розробляли провідні науковці (О. Ванєєв, О. Висоцька, А. Водолазька, І. Фрумін, А. Чачко та ін.) [6—7; 8; 9; 27; 28—31]. Для напрацювань того періоду характерним є комплексний підхід до проблеми, соціологічний аспект її подолання. Система підвищення кваліфікації розглядалася вже як частина загальної системи освіти й виховання фахівців, що вирішує завдання розширення загальнокультурного світогляду й підвищення майстерності.

У професійній пресі того часу простежується ідея організації навчання при всіх великих бібліотеках і складання для них у всесоюзному масштабі єдиної програми [13; 20; 22]. Для фахівців, які мали вищу небібліотечну освіту, створювались курси з бібмінімуму різної тривалості з відривом і без відриву від виробництва. Для цієї категорії бібліотечних працівників, а також для молодих фахівців розповсюдженою формою навчання стало наставництво. Для нових бібліотекарів фахівці й учені освітньої установи організували лекції за темами, спеціальностями, галузями знань, профільними для цього навчального закладу. Для вивчення досвіду роботи інших бібліотек використовувались відрядження й екскурсії до них. У провідних книгозбірнях країни практикувався обмін кадрами з бібліотеками соціалістичних країн. Розповсюдженою формою професійної самоосвіти був індивідуальний план підвищення кваліфікації конкретного працівника.

Необхідність організації методичного керівництва бібліотеками ВНЗ обговорювалася бібліотечною громадськістю з перших років радянської влади [4]. Однак кардинально це питання вирішилось тільки в 1959 р. після Постанови ЦК КПРС "Про стан та заходи поліпшення бібліотечної справи у країні" [1]. Саме тоді згідно із наказом Міністерства вищої й середньої фахової освіти СРСР № 252 від 27 жовтня 1959 р. при його Навчально-методичному управлінні було утворено Центральну науково-методичну бібліотечну комісію як методичний центр для бібліотек вищих і середніх спеціальних навчальних закладів. Завдання підготовки для них працівників вищої й середньої кваліфікації, а також перепідготовки кадрів і підвищення їхньої кваліфікації було поставлено одним із перших пунктів наказу міністерства [1].

З актуальних питань бібліотечної роботи (відкритий доступ до фондів, пропаганда бібліотечно-бібліографічних знань, форми й методи ідейно-виховної роботи серед студентів) організувались оперативні короткотермінові семінари. Як правило, на семінарах навчалися фахівці бібліотек одного профілю. У книгозбірнях ВНЗ проведення семінарів припадало на зимові та літні канікули студентів, коли бібліотекарі більшою мірою були звільнені від процесу обслуговування читачів.

Для підбиття підсумків наукової роботи й обміну досвідом великими бібліотеками вищої школи, зазвичай університетськими, проводились науково-практичні конференції. Найчастіше вони набували не тільки міжуніверситетського, а й міжвідомчого характеру. Комплекс заходів, який забезпечував підвищення кваліфікації співробітників у кожній конкретній бібліотеці ВНЗ, організувала її адміністрація разом із методистами.

Сформована у 70-ті рр. XX ст. рівнева структура системи підвищення кваліфікації кадрів у мережі бібліотек ВНЗ у принципових своїх позиціях зберігається й дотепер і, як свідчить час і досвід, є оптимальним варіантом.

Найважливішим і принциповішим, що відрізняє колишню систему підвищення кваліфікації кадрів бібліотек вищої школи на всіх рівнях від нинішньої, є те, що всі заходи, у тому числі й курси, досить складні за своєю підготовкою й проведенням, організовувалися на громадських засадах на безоплатній основі.

На загальнодержавному рівні розробляються методологічні проблеми, стратегія й загальна технологія функціонування СПК, проводяться наукові дослідження, узагальнюються найцінніший бібліотечний досвід, відбувається трансформація провідних наукових теорій у бібліотечну практику. Структура управління ПК бібліотечних кадрів тісно пов'язана з управлінням галуззю й організовується відповідно до статей 1, 4, 29 Закону України про бібліотеку та бібліотечну справу [15].

На найвищому академічному рівні перебувають освітні установи вищої та додаткової освіти у сфері культури: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Харківська державна академія культури, Київський національний університет культури і мистецтв, Луганський державний інститут культури і Рівненський державний гуманітарний університет.

У 1999 р. було створено Центр безперервної інформаційно-бібліотечної освіти, який організовує цю форму освіти працівників бібліотек й органів інформації різних систем і відомств та координує провідні бібліотечні установи в цьому напрямі [24—25]. Мета центру гуманна, проте складність його роботи полягає в тому, що навчання здійснюється за кошти бібліотек, при обмеженому фінансуванні яких додаткове асигнування здебільшого стає проблематичним.

Окрім державної системи ПК, в Україні діють міжнародні центри, організації: Британська рада, Американський дім, Інститут відкритого суспільства (м. Будапешт), Міжнародний фонд "Відродження" (МФВ), центр Гете-Інститут та інші, які надають організаційну допомогу, діляться досвідом й особливостями безперервної бібліотечної освіти своїх країн. МФВ, одним із завдань якого є благодійність, надає фінансову підтримку з розроблення й упровадження нових і розвитку наявних навчальних програм, курсів з гуманітарних і соціальних наук, сприяє навчанню за кордоном, у тому числі й фахівців бібліотечної справи.

Бібліотечні працівники в Україні давно зрозуміли важливість громадського об'єднання для підвищення їхньої професійної майстерності, здобуття нових та поповнення існуючих знань, підвищення престижу професії. Діяльність УБА вдосконалюється та розширюється, що сприяє професіоналізації бібліотечних працівників, обміну досвідом, поліпшенню бібліотечно-інформаційного обслуговування громадян України, визнанню бібліотек важливими осередками в соціально-економічному й культурному розвитку держави [21].

Значну роль у підвищенні кваліфікації взяла на себе Асоціація сучасних інформаційних бібліотечних технологій (АСІБТ) м. Харкова, яка в підвищенні кваліфікації та підготовці кадрів відіграє роль професійного об'єднання, формуючи гнучкі за тематикою, формами організації постійно діючі семінари, практикуми тощо. Серед напрямів діяльності АСІБТ є співпраця з провідними бібліотеками та фаховими ВНЗ, що сприяє розповсюдженню передового досвіду (курси ПК, консалтингові послуги), піднесенню статусу професії бібліотекаря [14].

Наступна ланка структури — державні бібліотеки: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека України (НПБУ).

Значну роботу з науково-методичного забезпечення та підвищення кваліфікації кадрів здійснює НБУВ [19]. Її фахів-

ці підвищують свою кваліфікацію згідно із заходами, наміченими у Державній програмі розвитку діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2005—2010 рр., яка передбачала "створення сприятливіших умов для подальшого вдосконалення системи безперервної освіти й підвищення кваліфікації спеціалістів, зокрема в окремій науковій бібліотеці. Фахівці НБУВ на базі одержаної базової вищої або середньоспеціальної освіти постійно підвищують кваліфікацію на загальнобібліотечному рівні; частина бібліотекарів і науковців, які мають вищу, але не бібліотечну освіту, проходять перепідготовку для оволодіння міжгалузевими знаннями та удосконалення професіоналізму в цілому, а також мають можливість стажуватися за кордоном та займатися самоосвітою з метою самовдосконалення і досягнення бажаного рівня професіоналізму" [19, с. 214].

Головна роль в організації та функціонуванні бібліотек ВНЗ належить Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка — організаційно-методичному, координаційному центру мережі бібліотек вищої школи України. НБ КНУ забезпечує організацію співпраці АСІБТ з головними бібліотеками згідно із зведеними координаційними планами роботи з усіх напрямів їхньої діяльності, здійснює комплекс науково-методичних заходів, спрямованих на співпрацю як із зональними бібліотеками вищів, так і з окремими бібліотеками мережі: організовує та проводить науково-практичні конференції, семінари, готує інструктивно-регламентуючі, методичні рекомендації, проекти законодавчих актів щодо підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

Щороку в Україні відбуваються наради директорів бібліотек ВНЗ, систематично проводяться регіональні, всеукраїнські, міжнародні науково-практичні конференції, семінари та інші заходи, які сприяють підвищенню кваліфікації, оновленню й поглибленню професійних знань. Варто назвати хоча б такі наукові конференції, як "Діяльність вузівської бібліотеки на сучасному етапі" (Дніпропетровськ, 2004), "Діяльність бібліотек вищих навчальних закладів по забезпеченню наукового та навчально-виховного процесів" (Київ, 2005), "Концепція розвитку бібліотек вищих навчальних закладів в інформаційному суспільстві" (Київ, 2006), "Інформаційні ресурси бібліотек вищих навчальних закладів у системі забезпечення наукового та навчально-виховного процесів" (Донецьк, 2007), "Традиційні та електронні інформаційні ресурси бібліотек ВНЗ в інформаційно-освітньому просторі держави" (Київ, 2008), "Спільні дії — спільні перспективи" (Одеса, 2008), "Діяльність бібліотек ВНЗ у світлі модернізації вищої освіти" (Севастополь, 2009), "Бібліотеки вищих навчальних закладів України на шляху до світового інформаційного простору" (Київ, 2010).

З метою подальшого вдосконалення роботи бібліотек вищих навчальних закладів, підвищення їхньої ролі в поліпшенні навчально-виховного процесу 13 лютого 2007 р. на базі Дніпропетровського національного університету було проведено нараду директорів бібліотек ВНЗ III—IV рівнів акредитації. Після заслухання й обговорення доповідей учасників наради — керівників бібліотек ВНЗ, ректорам вищих навчальних закладів було рекомендовано "надавати працівникам бібліотек можливість брати участь у професійних нарадах, семінарах, науково-практичних конференціях та інших заходах, що сприяють обміну досвідом роботи та підвищенню кваліфікації" [5, с. 62].

На жаль, усі рішення Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України щодо бібліотек мають, як правило, характер рекомендацій, часто вони ігноруються адміністрацією вищих навчальних закладів. Через недостатність фі-

нансування, наявний дефіцит кадрів, перевантаження, відсутність матеріального заохочення поряд з одночасним підвищенням вимог до рівня і технологій роботи бібліотекарів знову залишаються наодинці зі своїми проблемами.

Підвищенню кваліфікації важливу увагу приділяє Науково-методична бібліотечна комісія (НМБК), що діє на базі Наукової бібліотеки Київського національного університету імені Тараса Шевченка. На виїзних засіданнях НМБК знайомить учасників із діяльністю бібліотек вишів окремих регіонів, інноваціями в їхній роботі, визначає нові завдання та пріоритети. Співробітники книгозбірень постійно беруть участь у засіданнях Науково-методичної бібліотечної комісії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

На початковому рівні організаційно-територіальної структури додаткової професійної бібліотечної освіти перебувають бібліотеки ВНЗ. Однак, на наш погляд, як базовий рівень у складній ієрархічній структурі правильніше було б визначити локальний рівень, тобто кожну конкретну бібліотеку. По-перше, зацікавленість керівників кожної з них у набутті співробітниками нових знань і вмій змушують їх застосовувати різні форми й методи підвищення кваліфікації персоналу на місці, безпосередньо в установі; по-друге, діяльність СПК можлива лише за умови тісної інтеграції освітнього процесу й бібліотечної практики. Тому опорними базами реалізації багатьох освітніх програм як перепідготовки, так і підвищення кваліфікації є бібліотеки-розробники того або іншого бібліотечного нововведення.

Необхідно враховувати обов'язкові умови раціональної організації роботи з підвищення кваліфікації, а саме :

— система підвищення кваліфікації в бібліотеці має охоплювати всіх співробітників;

— форми й методи навчання варто диференціювати з урахуванням освіти, стажу, функціональної спеціалізації співробітників;

— потрібно, щоб тематика заходів щодо підвищення кваліфікації була доцільною й актуальною, а матеріал, що викладається, вирізнявся науковою цінністю й системним охопленням усіх аспектів діяльності бібліотеки;

— заходи щодо підвищення кваліфікації варто організувати з урахуванням таких важливих психологічних факторів, як активність, прагнення до навчання, дисциплінованість;

— заняття з підвищення кваліфікації необхідно проводити не менше одного разу на місяць.

Висновки з проведеного дослідження. 1. Система підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів є багатofункціональною, спадкоємно-взаємозв'язаною структурою адаптації фахівців до соціальних умов, що змінюються. Ця освітня галузь формувалася багато десятиліть і нині представляє сукупність освітніх установ, що здійснюють підготовку, підвищення кваліфікації і перепідготовку працівників бібліотек різних освітніх рівнів.

2. Система підвищення кваліфікації співробітників бібліотек ВНЗ функціонує й розвивається в єдиному освітньому просторі. СПК у бібліотеках визначається соціальним замовленням, ресурсним забезпеченням установи (кадровим, матеріально-технічним, інформаційним), готовністю до реалізації освітнього процесу.

3. У кожній бібліотеці ВНЗ, яка займається підвищенням кваліфікації співробітників, самостійно розробляють програми й навчальні плани, визначають форми й методи занять. Але при цьому бібліотеки мають прагнути максимально врахувати наявні в слухачів освіти й досвід роботи.

Список використаної літератури

1. *Абрамов К. И.* История библиотечного дела в СССР / К. И. Абрамов. — 3-е изд., доп. и перераб. — М.: Книга, 1980. — 352 с.
2. *Артисевич В. А.* Система повышения квалификации работников научных и вузовских библиотек / В. А. Артисевич // Опыт работы научной библиотеки СГУ. — 1960. — № 4. — С. 1—26.
3. *Артисевич В. А.* Повышение квалификации библиотекарей / В. А. Артисевич // Красный библиотекарь. — 1940. — № 5. — С. 45—49.
4. *Березюк Н.* Бібліотечна освіта в Україні: (сторінки історії) / Н. Березюк // Бібліотечний вісник. — 2000. — № 1. — С. 32—35.
5. *Бібліотека ВНЗ* — ключова ланка інформаційного забезпечення навчального процесу на сучасному етапі: зб. матеріалів наради директорів бібліотек ВНЗ III—IV рівнів акредитації, м. Дніпропетровськ, 12—13 лютого 2007 р. / Дніпропетров. нац. ун-т ім. О. Гончара. — Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2007. — 64 с.
6. *Ванеев А. Н.* Проблемы перестройки методической деятельности / А. Н. Ванеев // Научные и технические библиотеки СССР. — 1990. — № 9. — С. 14—16.
7. *Ванеев А. Н.* Внедрение передового опыта и формы методического руководства библиотеками / А. Н. Ванеев // Методические центры страны — в помощь библиотекам: метод. материалы / ГБЛ СССР. — М., 1970. — Ч. 2. — С. 290—310.
8. *Водолазская А. Я.* Проблемы совершенствования системы повышения квалификации библиотечных кадров: автореф. дис. ... канд. пед. наук / А. Я. Водолазская. — М., 1973. — 38 с.
9. *Высоцкая Е. К.* Система повышения квалификации работников областных библиотек / Е. К. Высоцкая // Оптимизация системы повышения квалификации библиотечных работников: сб. науч. тр. / ЛГИК им. Н. К. Крупской. — Л., 1979. — С. 7—30.
10. *Доблер Ф. Э.* Проблема библиотечных кадров / Ф. Э. Доблер // Красный библиотекарь. — 1930. — № 3. — С. 25.
11. *Доблер Ф. Э.* Подготовка библиотечного персонала / Ф. Э. Доблер // Сборник статей по библиотечной работе. — М., 1929. — Вып. 1. — С. 69—77.
12. *Дубровина Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1918—1941) / Л. А. Дубровина, О. С. Онищенко. — К.: НБУВ, 1998. — 335 с.
13. *Ерещенко Л. Б.* Роль курсов в системе повышения квалификации кадров / Л. Б. Ерещенко // Пути совершенствования системы повышения квалификации библиотечных кадров / ГПБ им. М. Е. Салтыкова-Щедрина — Л., 1976. — С. 7—22.
14. *Жукова В.* Життєва потреба розвитку професії / Вікторія Жукова, Наталя Грабар // Вісник Книжкової палати. — 2007. — № 9. — С. 27—30.
15. *Законодавство* — бібліотекам України: довід. вид. / Нац. парлам. б-ка України. — К., 2001. — 230 с.
16. *Козловський В. О.* Підготування та перепідготування середнього персоналу наукових бібліотек УССР / В. О. Козловський // На науково-бібліотечному фронті УССР: бібл. зб. — К., 1927. — С. 106—112.
17. *Козловський В. О.* Бібліотечні курси в Києві / В. О. Козловський // Бібліотечний журнал. — 1926. — № 4/5. — С. 31—43.
18. *Колмаков П.* Подготовка и самоподготовка библиотекарей Красной армии и флота / П. Колмаков // Красный библиотекарь. — 1924. — № 12. — С. 28.
19. *Корнієнко В.* Інноваційні процеси в розвитку бібліотек та реорганізація системи підвищення кваліфікації / В. Корнієнко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — 2008. — Вип. 20: Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки. — С. 214—222.
20. *Николаева Т. В.* Оптимизация подготовки и повышения квалификации кадров в ЦНБ УССР / Т. В. Николаева, А. С. Чачко // Оптимизация традиционных форм библиотечно-библиографической работы библиотек Академии наук СССР и академий наук союзных республик: сб. науч. тр. / БЕН АН СССР [и др.]. — М., 1974. — С. 87—96.
21. *Пашкова В.* Професійний розвиток українських бібліотекарів / В. Пашкова // Бібліотечний вісник. — 1996. — № 2. — С. 9.
22. *Пути и формы подготовки библиотечных кадров и повышения их квалификации: метод. рекомендации / ГБЛ СССР.* — М., 1982. — 91 с.

23. *Развитие* бібліотечного образования в России : межвуз. сб. науч. тр. / отв. ред. В. И. Терешин. — М. : МГИК, 1991. — 163 с.
24. *Скнар В. К.* Напрями діяльності центру безперервної інформаційно-бібліотечної освіти / В. Скнар, Я. Хімич, І. Шевченко // *Бібліотечна планета*. — 2003. — № 3. — С. 30—31.
25. *Скнар В. К.* Центр безперервної інформаційно-бібліотечної освіти в Україні: становлення, розвиток та співпраця / В. Скнар // *Бібліотечна планета*. — 2001. — № 1. — С. 29—30.
26. *Смаглова Н.* Професіоналізм як визначальний чинник якості бібліотечного обслуговування в НДУ НАН України / Н. Смаглова // *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. — 2002. — Вип. 19. — С. 577—585.
27. *Фрумін І. М.* Библиотечное дело. Организация и управление / И. М. Фрумин. — М. : Книга, 1980. — 270 с.
28. *Чачко А. С.* Библиотекари как социально-профессиональная группа : дис. ... д-ра пед. наук в виде науч. докл. / Чачко Ада Семёновна. — М., 1991. — 30 с.
29. *Чачко А. С.* Библиотекарь — актуальная профессия информационного общества / А. С. Чачко // *Вестник Библиотечной ассамблеи Евразии*. — 2003. — № 1. — С. 70—74.
30. *Чачко А. С.* Бібліотечна професіологія в системі багатоступеневої фахової освіти та її стандартизації / А. С. Чачко // *Бібліотечний вісник*. — 1997. — № 4. — С. 3—6.
31. *Чачко А. С.* Библиотечный специалист: особенности труда и профессионализации / А. С. Чачко. — К. : Наук. думка, 1986. — 192 с.

В статье освещаются основные задачи функционирования структуры повышения квалификации сотрудников библиотек высших учебных заведений Украины, которая является собой комплексную систему дополнительного образования, что позволяет библиотекарям оперативно адаптироваться к социальным и производственным изменениям, получать новые знания, расширять их.

Main goals of refresher system's functionality among librarians of Ukrainian institutions of higher education are elucidated in this article. It allows librarians to adapt quickly to social and industrial changes, extend and obtain new knowledge.

Надійшла в редакцію 11 березня 2011 року